

Äldreombudsmannens rekommendationer för följande regeringsperiod

Äldre personers människovärde samt grundläggande och mänskliga rättigheter ska respekteras i beslutsfattandet

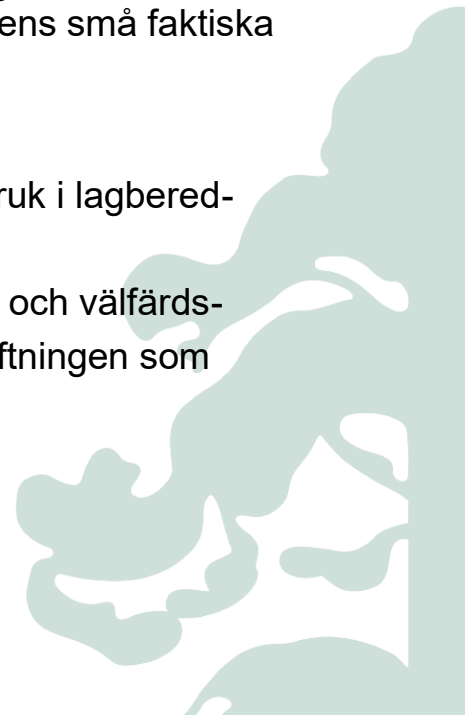
1. Minska strukturell åldersdiskriminering genom att införa en utvärdering av konsekvenserna för äldre i beslutsfattandet och lagberedningen

Äldreombudsmannen har under de fyra första verksamhetsåren upprepat observerat att konsekvenserna av förändringar för de äldre inte i tillräcklig grad beaktas i lagberedningen och beslutsfattandet. Detta påverkar i synnerhet tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna för de äldre som har det allra svårast. Ett betydande sätt att minska sådan strukturell åldersdiskriminering är att införa en utvärdering av konsekvenserna för äldre i beslutsfattandet och lagberedningen.

Äldre personer kan utöva sina grundlagsenliga rättigheter att delta och påverka i samhället på många sätt. Tillgodoseendet av de äldres rättigheter inskränks emellertid av bland annat svårigheter för äldre personer att vara delaktiga och få information utan digitala färdigheter, av att de äldre lämnas utanför befolkningsenkäter och av äldrerådets små faktiska möjligheter att påverka.

Rekommendationer:

1. En utvärdering av konsekvenserna för äldre tas i bruk i lagberedningen och beslutsfattandet.
2. Äldrerådets möjligheter att påverka i kommunerna och välfärdsområdena förbättras genom en revidering av lagstiftningen som gäller dem.

2. Förbättra äldre personers rätt till tillräckliga social- och hälsovårdstjänster i hela landet

En allt större grupp äldre personer blir utan tillräckliga omsorgstjänster. Endast 6,4 procent av personer över 75 år bor i serviceboende med heldygnsomsorg och andelen har minskat under de senaste åren. Samtidigt får även allt färre hemvård. Tillgången till dessa tjänster har skärpts i orimlig grad. Inom heldygnsomsorgen för äldre saknas lagstiftning som tryggar de boendes självbestämmanderätt och detta utsätter dem för överdrivna och till och med livshotande begränsningsåtgärder. Avtalen om närståendevård har minskat och rehabiliterande dagverksamhet har lagts ned. Äldre personer väntar ofta i flera månader för att få tillgång till hälso- och sjukvårdstjänster, vilket försvagar deras hälsa. Skillnaderna i tillgången till tjänster är stora mellan välfärdsområdena.

Rekommendationer:

1. Det säkerställs att alla välfärdsområden har tillräckliga resurser för att öka antalet platser inom dygnetruntvården och hemvårdstjänsterna så att de faktiskt motsvarar vårdbehoven hos de äldre.
2. Lagstiftning bereds så snart som möjligt för att trygga de äldres självbestämmanderätt och säkerhet inom heldygnsomsorgen.
3. Den rehabiliterande dagverksamheten ges en starkare ställning i lagstiftningen så att den stöder äldre personer att bo hemma och deras närståendevård i hela landet.
4. Tillgången till hälso- och sjukvårdstjänster påskyndas genom att förkorta den lagstadgade vårdgarantitiden så att äldre personer får vård i rätt tid i hela landet.
5. Ett utvecklingsprogram för servicehelheten för äldre utvecklas i syfte att säkerställa att de äldres grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter tillgodoses samt att social- och hälsovårdstjänsterna är tillräckliga för personer i alla åldrar.

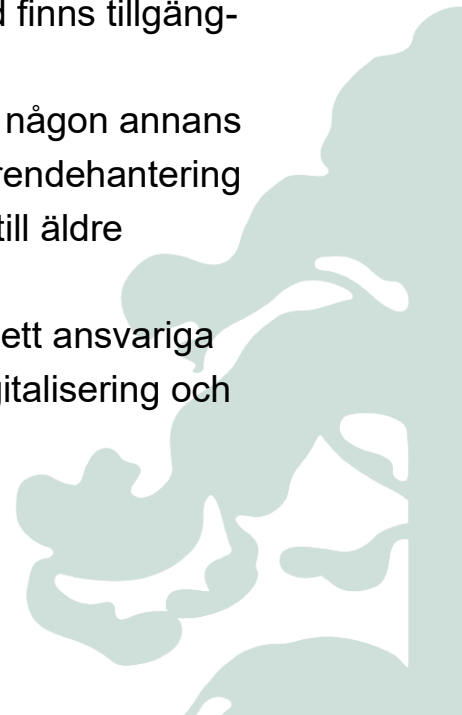

3. Trygga äldre personers möjligheter att skaffa och upprätthålla digitala färdigheter och säkerställ en jämlik ställning för dem som inte använder digitala tjänster

Av dem som är över 65 år saknar 500 000–600 000 personer helt grundläggande digitala färdigheter eller så är färdigheterna inte tillräckliga för att självständigt uträtta ärenden. De äldre har allt större svårigheter att sköta sina egna ärenden och många upplever att de har blivit helt beroende av andra människors hjälp. Långt ifrån alla har pålitliga närstående som kan hjälpa till att sköta ärenden digitalt. Medborgarorganisationernas äldre kamrathandledare har axlat ett stort ansvar för undervisningen i digitala färdigheter för äldre, men det räcker inte i sig. Det är nödvändigt att fatta riksomfattande beslut om hur man både nu och i framtiden skapar bättre förutsättningar för pensionärer att lära sig och upprätthålla grundläggande digitala färdigheter. Även möjligheterna att få information, påverka och uträtta ärenden på annat sätt än digitalt bör tryggas.

Rekommendationer:

1. Ett riksomfattande program för undervisning och stöd av äldre i grundläggande digitala färdigheter och en säker ärendehantering genomförs i alla kommuner.
2. Fler samservicekontor öppnas i hela landet för att trygga tillgången till information och skötseln av myndighetsärenden för dem som inte använder digitala tjänster och för dem som behöver digitalt stöd. Det säkerställs att kommunernas, välfärdsområdenas och de statliga myndigheternas rådgivning och ärendestöd finns tillgängliga vid varje servicepunkt.
3. Behovet av reglering om uträttande av ärenden på någon annans vägnar i elektroniska tjänster och om elektronisk ärendehantering med stöd av en annan person utreds med hänsyn till äldre personers informationssäkerhet och dataskydd.
4. Det säkerställs att riksdagen och statsrådet har utsett ansvariga instanser för behandlingen av frågor som gäller digitalisering och likabehandling.

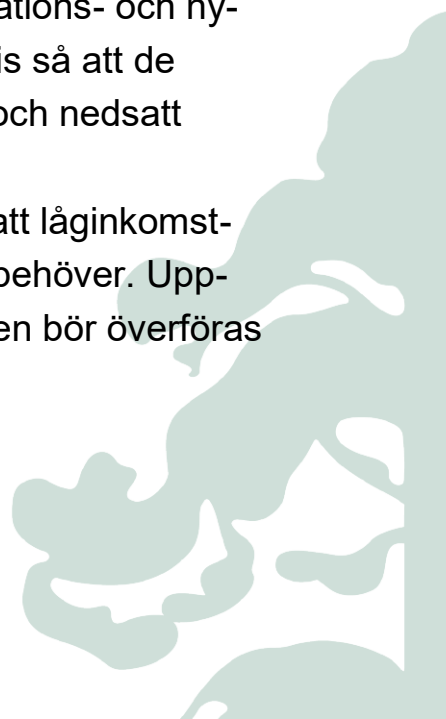

4. Trygga utkomsten för äldre personer med de lägsta inkomsterna oberoende av deras hälsa och funktionsförmåga

Av personer över 64 år var 12 procent låginkomsttagare, dvs. nästan 163 000 personer 2024. Flest låginkomsttagare finns bland de allra äldsta, ensamboende kvinnorna. Små inkomster, ökade vård- och läkemedelsutgifter i takt med att hälsan och funktionsförmågan försämras, ökade boende- och levnadskostnader samt åtstramningar av den sociala tryggheten har ökat de äldres ekonomiska utsatthet. Ekonomiska svårigheter, ensamhet och svag hälsa hopar sig ofta hos samma människor. Ständiga problem med utkomsten gör det svårare att ta hand om sig själv och skapar otrygghet. Vid utsökning som gäller äldre personer har social- och hälsovårdsavgifterna en framhävd ställning. Vräkningar bland äldre personer har ökat och äldre personer känner inte alltid till sina rättigheter som gäller den sociala tryggheten. För många har det blivit allt svårare att ansöka om förmåner, eftersom det inte finns tillräckligt med digitalt stöd och hjälp för uträttandet av ärenden.

Rekommendationer:

1. Möjligheten till ett försök utreds, där personer över 80 år får ett förslag från FPA om de förmåner som de har rätt till enligt registeruppgifterna.
2. Det säkerställs att bostadsbidraget för pensionstagare hålls på en nivå som motsvarar stödbehovet för dem som har lägst inkomster i och med de kraftigt ökade boendekostnaderna.
3. Statlig finansiering anvisas för att säkerställa reparations- och nybyggandet av hinderfria hyresbostäder till rimligt pris så att de motsvarar behoven hos äldre med låga inkomster och nedsatt funktionsförmåga.
4. Det säkerställs att klientavgifterna hålls rimliga för att låginkomsttagare ska få de social- och hälsovårdstjänster de behöver. Uppföljningen av avgiftstaket inom hälso- och sjukvården bör överföras till välfärdsområdena.

5. Tillgången till gerontologiskt socialt arbete och social handledning i alla välfärdsområden säkerställs genom riksomfattande styrning för att hjälpa äldre personer som har det svårt.

5. Öka resurserna för främjande av äldre personers välfärd och hälsa samt för frivilligverksamhet

I Finland, där befolkningen snabbt åldras, ligger det i allas intresse att de äldres funktionsförmåga och hälsa förbättras. På så sätt ger bättre hälsa fler levnadsår och stärker social- och hälsovårdstjänsternas tillräcklighet. Hälsokillnaderna mellan de äldre är stora. Låginkomsttagare och lågutbildade har i genomsnitt fler problem med hälsan och funktionsförmågan. Åtgärder för att främja hälsa och välfärd behövs särskilt för låginkomsttagare samt för dem som börjat få problem med funktionsförmågan. Det är mycket vanligt att äldre personer deltar i frivilligarbete och det lönar sig att avsätta resurser för det, eftersom det stöder välbefinnandet hos personer i alla åldrar. Minnessjukdomar försvårar många äldre personers liv och är den största orsaken till behovet av hemvård, heldygnsvård och närståendevård. Den största riskfaktorn för minnessjukdomar är hög ålder, men det är möjligt att inverka på många andra riskfaktorer. Metoder för detta är motion, hälsosam kost, samvaro, aktivering av hjärnan, tillräcklig sömn samt god vård av hjärt- och kärlsjukdomar och diabetes.

Rekommendation:

1. Till kommunerna, välfärdsområdena och organisationerna riktas separat finansiering för åtgärder som minskar riskfaktorerna för minnessjukdomar bland äldre.

